

Studier Kritiker och Notiser.

Literär Tidning.

N° 20.

Lördagen den 20 Maj

1843.

Recension.

Synopsis Hymenopterologiæ Scandinaviae. — Scandinaviska Steklarnes Naturhistoria af G. Dahlbom. Med figurer målade efter naturen och ritade på sten af J. Ahlgren. — Första Häftet. Lund 1839—40.

Herr Dahlbom är en bland våra mest produktiva författare; ty sällan går något år, för att icke säga någon Akademisk termin, förbi, utan att någon frukt af hans slit lemnares pressen, merändels i form af Akademiska Dissertationer; dock har han äfwen utgifwit 2 större arbeten, det ena, "Om Skandinaviska Insekters skada och nytta i Hushållningen," det andra den Synopsis hvars första och hittills enda häfte vi här gå att underkasta en närmare granskning. — Det skall twifwelsutan falla mången nog besynnerligt, att ett arbete, som redan för nära trenne år sedan lemnat pressen, först nu framhafwes till granskning, men orsaken är helt enkelt den, att Rec. i det längsta wäntat sig få se fortsättningen, hwilken, om den utkommit och varit af någon, om än aldrig så litet bättre beskaffenhet, betydligt kunde hafwa bidragit att mildra omdömet; men denna wäntan har blifwit bedragen.

Innan wi skrida till granskning af det ifrågawarande arbetet, som är ett bland H:r Dahlboms sednaste, och derjemte framträdte med ännu större anspråk än något af de öfriga, torde det icke vara ur wägen att förutskicka några anmärkningar öfwer H:r D:s författarskap i allmänhet.

Med undantag af ett par af H:r D:s afhandlingar, ha alla de öfriga uteflutande wändt sig kring ett enda fält, Insektorikningen Hymenoptera. I alla sina detaljer är naturforskningens fält numera för den en-

skildte forskaren alldeles öfwerfärdigt, och det blir derigenom allt mer nödwändigt för hwar och en, som will bringa wetenskapen werkligen framåt, att företrädeswis inskränka sina forskningar till wisfa delar deraf, att wälja sig något wist hufwudstudium; ty den som på en gång mångfuffar i allt, lemnar sällan något dugligt arbete, och swärligen kan någon företaga sig flera problemers lösning på en gång. — Likwäl får häraf ingalunda dragas den slutsats, att ju mer naturwetenskapernas studium inskränkes i extensiwit afseende, destomex måste de nödwändigt winna i intensiwit, och twertom. Nutiden, som sträfwar att söndra allting, är icke nöjd med den gamla indelningen i Zoologie och Botanik, (hwilken så nödwändig den än må vara, dock ingalunda är så att förstå, som om den ena af dessa wetenskaper skulle kunna helt och hållet umbära den andra), utan den will äfwen upphöja studium af enskilda klasser, familjer, eller t. o. m. släkten till egna sjelfständiga wetenskaper, och anser dem kunna undwara allt samband med de öfriga. På detta sätt har det redan kommit derhän, enligt ett uttryck af en bland våra största naturforskare, att man på många ställen numera förgäfwes söker Zoologer och Botaniker, utan Ornithologer, Ichthyologer, Coleopterologer, Ichneumonologer — Bryologer, Rhodologer, o. s. w., som bry sig föga eller intet om den öfriga naturen — och sålänge registraturen af naturalstren ännu icke är avslutad, så erbjuder redan denna en temligen lätt utwäg att bli naturhistorisk författare. Men om något werkligen båtande och för en framtid bestående skall uträttas — om icke naturhistoriens kolossala byggnad slutligen skall ramla under tyngden af de alltfjemt hopade materialerna, så måste dessa materialer ordnas och behandlas af män, som icke blott kunna samla och uppstapla, utan som på förhand förfassat sig en allmän öfwerfikt af byggnaden i dess helhet, som kunna se

hvar hvarje sten passas in, och hvar den ej passas. Det är ett stort misstag, att anse något verkligt dugligt kunna åstadkommas, någon verklig naturforskare kunna bildas blott genom studium af några få familjer och släkten. Den som ständigt håller sina ögon fästade på en punkt, kan ej annat än se mycket i en sles och falsk riktning, och svart hämnar sig på naturforskaren sjelf den för långt drifna ensidigheten, ty man har anmärkt, att med naturforskare, som för sig blott walt en enda gren, och som hela sitt lif sysselsätta sig med des bearbetande på ett wißt sätt, alltid inträffar samma förhållande, som med fält som alltid besås med samma säd: deras verkliga produktionsförmåga (om de från början ens haft någon sådan) aftager allt mer och mer.

H:r D. synes såsom förut är nämnt, wara utslutande Hymenopterolog (och äfwen bland sjelfwa Hymenoptera har han aldrig widrört, utan alltid liksom fringgått den största och swåraste familjen, Ichneumonidæ); en enda gång i en inledning (som likwäl uppstar blott tre störor) till "Skandinawiska Insekternas skada och nytta," har han wägat sig icke blott utom Hymenopternas område, utan till och med utom hela Insekternas klas. — Ett oerhördt wägstycke! som också aflupit så olyckligt, att man redan på 11:te raden från början stöter på en sådan bok, som "ryggmärgen (medulla oblongata)"!!! den gröfsta bok Rec. wet sig ha någonsin sett uti ett arbete, som hetes wara skrifwit "för naturforskare." — Men äfwen i de afhandlingar, som hålla sig uteslutande inom Hymenoptera, stöter man alltjemt på ställen, åt hwilka äfwen den i Entomologien oinwigde swåriligen kan underlåta att skaka på hufwudet eller draga på munnen. Än får man läsa, huru: "Wägglöfsen hafwa, liksom andra husdjur (sic!), ursprungligen warit wilda;" än finner man, i en afhandling dedicerad till ett fruntimmer, en omständlig beskrifning på Crabronernas parningsfätt; än stöter man på en sådan latin, som: "larva erit viridis nigroque punctata" (larwen skall (= säges) wara grön etc.), eller "usque ad effecerit foramen" (ända tills den gjort ett hål) o. s. w. — Än ser man Förf., med den lärdaaste min i werlden utbreda sig öfwer olifheten mellan sägen hos Tenthredo och den säg som wåra handtwerkare begagna, hwarwid han finner att Reaumur begått ett stort misstag i att jemföra dessa begge verktyg med hwarandra, — och hela detta lärda raisonnement förtjenar verkligt att (i sammandrag och öfversatt från latinet) anföras: "De äro

hwarandra i många asseenden olifka," säger han; "den sednare är gjord med konst, den förra ett werk af sjelfwa naturen" (Huru besynnerligt att denna omständighet kunnat undfalla så många entomologer, så att äran af denna upptäckt, liksom af de följande, helt och hållet tillkommer H:r D:s skarpsinnighet), "den sednare af jern, den förra af horn, den sednare enkel, den förra dubbel, den sednare rät, den förra något böjd; den sednare är icke bred öfwerallt, och blott i undre kanten wäpnad med triangulära taggar, som äro böjda i Zigzag (hwarannan åt höger, hwarannan åt wenster), hwaremot den förra i ena ändan affmalnar till en spets, samt har sjelfwa de större tänderna i kanten infurna eller smätandade, men icke böjda i Zigzag." — Hwilken lärdom och skarpsinnighet uttalar sig icke blott i dessa anmärkingar! Wi taga öf endast friheten att tillägga ännu en olifhet, lika vigtig som någon af de anförda, och hwilken H:r D., i nästa afhandling öfwer sägsketlarne, icke bör förgäta att omnämna; sägen hos Tenthredines är sällan längre än en eller annan linea, hwaremot ingen handtwerkare skulle kunna wara tjent med en så liten säg, utan redan af denna orsak måste begagna andra — och sådana sägar, hwarmed stockar skola sönderfågas, måste wara ännu wida större och gröfre.

Men — allt sådant kunde möjligtwis få passera, om blott H:r D:s förtjenst som beskrifwande Hymenopterolog wore verklig. "Ubi plurima nitent non ego paucis (här: multis) offendar maculis." — Det är detta, hwilket man här egentligen företagit sig att närmare behösa, så mycket mer som sådant hittills hos öf offentligen icke sett, wagtadt det nästan är från år synes bli allt mera påfalladt af behöfwet. Det tyckes nästan, som om sakkännare skulle ha ansett en offentlig granskning af H:r D:s skriftställeri för alldeles öfwerflödig; och om de derutinnan i wißt fall kunnat ha fullkomligen rätt, så anse wi det dock, både för sakens skuld, och för de yngre älskare af naturen, som möjligtwis skulle wara hågade tråda i sådana fotspår, nyttigt, att fästa uppmärksamheten på nödwändigheten af större grundlighet och af flera förberedande studier för den, som will uppträda som naturhistorisk författare; ty de tider äro numera hos öf förbi då man ansåg den för naturforskare, som blott sammanplockade och ytligt beskref naturalier efter ett wißt, en gång för alla gifwet formulär.

Wi öfwergå nu till det arbete, som wi föresatt öf att speciellt granska. Men då det wore både ett

otacksamt, och ett nästan herkuliskt arbete, att fullständigt genomgå endast detta opus, för att derutur bortrensas alla fel och mistag, så skola wi blott granska det "första momentet" deraf, upptagande jemt *seg fidor*; efter hwilken granskning hwarje läsare gerna torde fritaga sig från besväret att på samma sätt genomgå de följande.

Sjelfwa det första ordet på titelbladet: "Synopsis," är här i högsta måtto oriktigt användt. Är det synoptiskt att på 104 sidor, in 4:o beskrifwa blott 28 arter steklar? Om en fortsättning i samma stil som Förf. börjat, wore möjlig, så skulle denna Synopsis wera till, noga räknadt, 1,446 sidor, och till slut bli en Synopsis, hwars life (i widd) werlden ännu icke sett. Wi känna mången ypperlig monografi, som ej på långt när behandlar sitt ämne med sådan utförlighet, men genom grundlighet och uppfattning af det karakteristiska mer än tillräckligt ersätter hwad som brister i widlyftighet; och wi kunna ej nog recommendera till H:r D:s behjertande Fabricii tänkvärda ord: "nimia verboritas, summa entomologiæ calamitas, quæ scientiam diffusiozem, non distinctiozem tradit."

Hwad beträffar de bifogade figurerna, eller för att begagna ett af Förf:s lyckliga uttryck, "Insektporträtterna," så synas dessa mera beräknade på att i icke kännarens ögon göra effect, än att tjena till werflig upplysning för dem som önska begagna arbetet. De äro lysande (en så liten art, som Crabro scutatus föreställes t. ex. nära quarters-lång!), men skamma tywår ej öfwerens med Förf:s beskrifningar, och huru mycket mindre då med naturen! hwilket wi snart få tillfälle att wisa i de speciellare anmärkningarne.

Arbetet börjar med "Andra kretsen: Rosssteklar och deras lifar" (Äro ej Rosssteklarnes lifar äfwen rosssteklar?); och det synes så mycket besynnerligare, att ännu ingen fortsättning följt; eller har Förf. måhända numera sjelf insett det oriktiga i att gå kräftgången, och derföre öfwer gifwit hela fortsättningen? — Den första afdelningen och den enda som hittills utkommit, afhandlar Skandinawiska Guld- och Silfwer-Mundsteklarne (Crabrones), och börjar med en uppställning i alfabetisk ordning öfwer de Magnater, åt hwilka Förf. egnat detta arbete; och är denna dedication i war tanka det mest systematiska i hela arbetet.

Nu följer "Första Momentet. Om Silfwer- och Guld-mundsteklarnes allmänna eller gemensamma yttre kännetecken hämtade af hudskellet, m. m." Redan denna öfwerkrift är högst karakteristisk, och röjer en

egen lust att wara så mångordig som möjligt. Hwilken tautologie och hwilken omening blott i dessa ord 3 stället för hwilka hwar och en annan helt er skulle sagt: "yttre karakterer."

Momentet börjar med den egentliga beskrifning af släktet Crabro. — Wid hufwudets beskrifning njar Förf. det högst egentliga uttrycket "rotund triangulum aut rotundato subcubicum!" Man har fått en mycket tydligare föreställning om hufwudets utseende om man sagt: "Caput antice visum rotundatum, supra transverse sub-quadratum," och den lösliga förblandningen af plana och solida figurer hade derigenom undwikits.

Att i släktbeskrifningar upptaga ställningen af Ocelli är alldeles oriktigt.

Aldrig hade Förf. kunnat säga "Oculi supra valde distantes" om han kommit att tänka på det märkliga undantaget C. vexillatus 3 gör.

Widare säges "ad os plerisque (!) approximati" då ingen annan Entomolog skulle draga i betänkannde att säga semper i stället för plerisque.

Wid Antennernas beskrifning fallar Förf. detsamma "clypeus" som han på följande sida, enligt nyare åsigtter, fallar "Labrum" och den gamla benämningen "labrum" fallas bihang. — Hwilken consequens! —

Pag. 2 heter det: "Orbitalum margines interiores totaque superficies labri pilis argenteis aut aureis crebre vestita," hwilket är ganska riktigt om man gör en mängd undantag — Ja! C. 4-maculatus har de anförda delarna betäckta med ett gråaktigt hår utan all silfwer- eller gull-glans. Om Förf. hade observerat detta, hwilket redan St. Fargeau gjort, skulle han ej behöft hafwa så mycket besvär för att bewisa skillnaden mellan sin C. 4-maculatus och subpunctatus.

Om mandiblerna säger Förf.: bidentatæ. Latreille och efter honom alla Förf. uppge detta antal tänder, men hos många arter finnas 3- eller 0-tandade mandibler. De Geer har redan anmärkt 3-tandade och Förf. har sjelf på plancherne afritat sådana, ehuruwäl han ej nämner ett ord derom i beskrifningen. Hwilka wigtiga kännetecken skulle ej Förf. hafwa funnit om han här gjort sig möda att undersöka förhållandet i naturen, i stället för att blindt lita på andras beskrifningar!

Rec. kan ej begripa om det är Förf:s alfwar att söka inbilla någon det "Palpi labiales" äro 5-articulati." Ingen har ännu kunnat räkna flera än 4 leder.

När Förf. säger "Metanotum (ett opassande ord) sculptura semper characteristica notatum," så låter det ju alldeles som skulle hvarje art hafva någon egen sculptur på metanotum, men detta är alldeles falskt, ty flera ha den lifa.

Hwad kan meningen vara med termen "abdomen adhærens?" Naturligtvis är hos alla Insekter abdomen fästadt wid thorax och hos Crabro är widfästningen lifa med den hos andra, men den så kallade fjelken beror på första segmentets form.

Det heter äfwen "Segmenta punctis et maculis sive fasciis, raro cingulis continuis flavis picta," ehuru de hos många arter äro ofläckade.

Ett besynnerligt räknesätt är det Förf. nyttjar då han säger att segmenterna äro "5—6 utom analstjällen." Det är ju lifsom man wille säga att halskotorna hos Daggdjuren äro 6 utom Atlas, eller 5 med undantag af Atlas och Epistropheus, derföre att dessa för sin för rättning fått en form något olif de öfrigas — Ja! man kunde ju med samma skäl säga att fingerlederna hos människan äro på tummen en och på de öfriga fingrarna två med undantag af sista leden, som bär nageln — Hwad berättigar nu detta sista segment till det egna namnet Analstjäll? Det låter bra, men wore det ej lifa klingande att kalla det första segmentet t. ex. Basalstjäll? —

Förf. gör deras "unguiculi" "tenuis," "compressi," men vår Herre har lifwäl gjort dem "mediocres," "teretes," och sådana finnas de vara än i dag.

Wid "Pulvilli" bör variis varii af den der begagnar sig af arbetet gunstigt öfwerfes ty någon olifhet finnes ej, och Förf. nämner aldrig vidare derom.

På 3:de sidan står wid wingarnas beskrifning "areolis discoidalibus 1" och det i stället för 2! hwilket är af stor betydhet.

Differentia sexus. Wan der Linden fann först att *Cr. subterraneus* ♂, hade blott 12 leder på antennerna och St Fargeau har sedan funnit det hos flera andra, ehuru han ibland råfat misräkna sig. Detta förhållande war märkligt och ett wigtigt kännetecken till skillnad från de öfriga Hymenoptera aculeata ♂, som ha 13 leder. Författaren har riktigt anfört uti slägtbeskrifningen, det hannarne ha 12—13 ledade Antenner; men högst besynnerligt är det att han sedan ej omnämnt, hwilken ♂ som har det ena eller det andra antalet, och på plancherne äro alla de afritade hannarnes antenner 13 ledade, ja! borealis har

till och med fått 14 leder i stället för 12. Detta är ett alltför stort fel hos en Insektbeskrifware, för att kunna förlätas.

(Fortsättes.)

(Slut fr. föreg. nr.)

N:r 8. Wid N:s yttrande om goda råds dyrhet, får jag till läsaren hemställa huruvida citationen kan anses ärlig, då estersattsen finnes utesluten. Den klandrade uppgiften har följande lydelse. (s. 99):

"N:r 116.

Re. Hb. Digital. purp. Gr. j

Nitri puri

Pulveris gummosi Scrup. j

M. f. Pulvis. S. Ett morgon och aften.

Pulwernas antal är icke utsatt. I allmänhet bör man requirera behörig quantitet och undwika repetitioner af samma läkemedel, (Följande är af N. uteslutet:) af det skäl att genom patientens försummelse att hemta läkemedlet i rätt tid, eller af läkarens fränwaro, ett uppehåll med intagningen lätt kan egrum, hwarigenom den åsystade werkan uteblifwer." — Lätom of nu granska dyrheten. Kostnaden att låta blanda ett sådant pulwer eller tolf sådana pulwer på en gång, är lifa, emedan beswäret är lifa, och följden blir att om tolf pulwer tagas på en gång, är blandningskostnaden blott ett runstycke stycket; men hemtas ett pulwer hwar morgon och aften i sex dagar, så kostar blandningen en skilling hwarje gång, således tolf skilling för tolf pulwer. Läsaren torde finna att det goda rådet war af motsatt egenkap emot den som N. derät önskade gifwa. — Angående behöfliga antalet af doses medicamentorum, så bör det af en erfaren och skarpsinnig läkare "någorlunda" kunna bestämmas. Att läkare finnas som sakna dels erfarenhet dels skarpsinnighet, bewisar ej motsattsen, icke heller att åtskilliga sjukdomar och temperamentsgenheter göra undantag. Om man ej kan uppnå fullkomlighet, så bör man dock sträfwa derefter.

N:r 9. Angående Stål-winsten, så är derom för de studerande läkare blott i förbigående nämndt (s. 110), att swenska pharmacopeen förgättit att bruket fordrar det detta medel skall ha formen af kulor; men som N. tyckes finna nöje uti att anföra småsaker, får jag nämna, att den som begärde en ställula och fick

kan desutom uti den af mig utgifna Läroboken i Pharmacien, 2:dra delen s. 121, inhemta, att en förändring i sammansättningen eger rum, icke genom formen, utan genom den behandling stålwinstenen måste underkastas för att erhålla formen af kulor. Att förändring i sammansättningen föranleder någon ändring i werkan, är sannolikt. — Om man på ett recept skrifer tolf uns i stället för en libra, kan det gifwa anledning till willrådighet hos recerptarien huruvida misstänkning egt rum, och föranledda en förfrågan derom samt tidsutdrägt med expeditionen. — Att jag i Föreläsningarne (s. 170), för jemuförelsen med ett annat mått, som bäst uttrycktes med uns-tal, begagnat uttrycket trettioser uns, torde bokens läsare finna fullkomligt rättsenligt. — Hwad införandet af mått för liquida beträffar hos oss, så anser jag det, R:s mening oaktadt, af stort behof. Engelska läkarne, som anse sin bildning större än de swenska läkarnes, ega för liquida mått af drachma, uns etc., och som swenska läkare äro i saknad af sådana mått, kunna de icke rätt beräkna dosis då de blanda liquida af olika egentlig wigt, isynnerhet som e. w. icke är för alla liquida beständ och kan för de fleste af dem blott på ett ungefär bestämmas. Om wi blanda lika mått af tvenne wätskor, som ha olika e. w., så komma rymddelar deraf t. ex. droppar, thested etc. att innehålla jemnt hälften af hwardera (möjlig sammandragning beräknad, oberäknad eller öfversedd); men om wi blanda lika wigt af tvenne wätskor som ha olika e. w., komma rymddelar deraf t. ex. droppar, thested etc. icke att hålla jemnt hälften. I följd af detta wägan de swenska läkare icke huru mycket de ega af hwardera liquidum i den dosis (i det mått) de gifwa. Huru mycket den sjuke får, är dem således obekant, och detta förhållande kan wäl icke vara lifgiltigt. Man wägar hoppas att frågan är i boken (s. 153) nöjaktigt utredd, ehuru den allt igenom är misstänkt af R., så att han slutligen påstår att jag inväntat ett nytt mått af $\frac{1}{8}$ libra (!?). — Att begagna bokstäfwer i stället för siffror på recepter och medikamentsräkningar är längesedan bortlagdt. — Att jag anmärker emot Hufeland att han använder preussiska måttet Mensura, är återigen ett misstag. Sidan 169 lemnas de studerande läkarne allenast en upplysning huru mycket det preussiska måttet är och huru detta bör på recepter i Sverige uttryckas för att erhålla motsvarigheten af det preussiska måttet.

R:s utflykt till Grekland tyckes således hafwa varit obehöflig.

N:r 10. Frågan om Tutia finner läsaren besvarad i den lemnade erinran. — De gamle wise hade ingen erfarenhet om fälld quidsilfweroxid. — Just genom det der loco Syrupi Papaveris bekommes Syrupus thebaicus då Syrupus Papaveris begäres. För blott fyra eller fem år sedan hade professor C. J. Munch af Rosenschöld den tillfredsställelsen, att, såsom tillfallad läkare, hindra en annan läkare att owetande förgifwa ett barn med denna syrup. Styrelsen fann denna syrup redan år 1821 så farlig, att den genom allmän förordning påbjöd, att icke en gång läkare singo erhålla syruken med mindre än att dosis war utfatt. Öfwer intet annat läkemedel finnes något sådant stadgande.

N:r 11. Hwad som anföres om Syrupus Rhoeados, är redan i erinran besvaradt. — Eftersom R. hänwisar för halfwa pulwer till receptet N:r 237, får jag hänwisa till receptet N:r 23, der förklaring finnes. — Mitt yttrande att staten ej fordrar och ej bestofar pharmaceutisk undervisning för läkare, har misshagat R. Emedlertid har han redan medgifwit (i andra hufvudstycket) att kemi, farmacologi och pharmaci äro stilsda wetenskaper, och sålunda kan undervisning i de två första ej wara undervisning i den sista. Att pharmaceutiskt rätt förordna läkemedel, få läkare under studietiden icke inhemta, och på denna omständighet kan likwäl människors helsa och lif bero. Det är mycket bra att läkare undervisas uti medicinsk kemi, medicinsk botanik och farmacologi, men illa är det att de icke undervisas i den för dem behöfliga del af pharmacien. Att denna undervisning fattas, kunna de i de öfriga wetenskaperne anställde utmärkte lärarne icke rå för. Hwems är då felet? Jag förmodar Statens. — Det fågnar mig att R. finner att jag lärt läkarne att rätt uppgöra pillerformler, så att de nu lätt beräkna hwad dosis den sjuke får, hwilket de förut ej kunnat inhemta trots den (förmenta) pharmaceutiska undervisningen R. påstår att staten bestofar. Hwad affigt kan wäl R. ha dermed att andraga emot mitt anförande en åtgärd som H. R. H. Kronprinsen i näder låtit widtaga med botaniska undervisningen den 17 sistlidne December, således någon månad efter sedan min bok utkommit i härwarande bokhandel och flera månader efter den war författad? Denna nådiga åtgärd utgör afwen nu ingen weder-

läggning af mitt anförande; men huru synes det läsa-
faren med detta N:s bewisningsfätt?

N:r 12. Hwad som är sagdt om consequens,
fruktan och Syrupus Rhei, är redan beswaradt uti erin-
ran. För läsaren torde den der "apothekarbofen" sy-
nas vara en verklig swartkonstbok som så lätt för-
wänder synen på oblida recensenter.

N:r 13. Detta anförande är beswaradt uti erin-
ran, och den af N. föreslagna lösningen af lakrits i
en mortel med warmt watten, står i ändamålsenlighet
wida efter den af mig i afhandlingen uppgifna lös-
ningen (s. 212).

N:r 14. Detta är redan wederslagdt wid beswa-
randet af andra och elfte hufwudstyckena.

N:r 15. Wederslagdt uti erinran.

Ändteligen hafwa wi fått slut på Föreläsningar-
ne. Nu förefommer andra delen eller Pharmacopoea.
Här blifwa hufwudstyckena eller tidningsafdelningarne
tjugo, och som flera äro nummererade men det första
af dem ej, så wi börja med noll och sluta med nit-
ton. Innan jag beswarar anmärkningarne, som äro
af ringa wigt, tager jag mig friheten fästa läsarens
uppmärksamhet derpå att de nyaste och bästa verk wi
ega för botaniska bestämningar å medicinal-droguer
äro ett af Geiger, Nees von Esenbeck och Dierback
(Heidelberg 1839—1840), samt ett annat af Winkler
(Leipzig 1840—1842), hvilka författare begagnat
Kostelersky's och många andras verk af värde. En
pharmacope har wanligen twenne afdelningar, en för
råa waror (droguer) som requireras och en för tillred-
ningar af dem. Den förra afdelningen upptager de
råa warornas namn. Deras beskifning tillhör läro-
böckerna i pharmacognosien, ej pharmacopeen, som blott
uppräknar dem och lemnar en och annan antydan,
hvilken stundom helt och hållet uteslutes, såsom i Phar-
macopoea Pauperum Edinburgensis, Armen-Pharma-
kopoe von Hufeland m. fl. Den nämnda antydan
är således af ringa wigt, och huru litet den när-
mar sig fullständighet kan läsaren finna deraf att Gei-
gers pharmaceutiska botanik upptager ej mindre än
2022 sidor i stor octav och afhandlar naturligtwis
hwarfen djuren eller mineralierna.

N:r 0. År hufwudsakligen beswaradt uti erin-
ran. Jag anser mig här blott böra upptaga följande
anförande af N.: "Wid botaniska bestämningarne af me-
dicamenta requisita finner ref. åtskilliga af F. be-
gångna större och mindre felsteg, som alltid skola för-
leda de i saken mindre bewandrade på afwägar, hwar-

igenom de allbrig kunna leta sig fram utan bättre
wägledning." Wi skola nu wid beswarandet af de spe-
ciela anmärkningarne undersöka om N. haft grund för
ett så hårdt tillmål.

N:r 1. Geiger, Nees och Dierback ha en an-
nan öfvertygelse än N. och twifla ej derpå att Cur-
cuma augustifolia och äfwen C. leucorrhiza R. lem-
na Amylum Marantæ, och Winkler säger att Ma-
ranta Allouya lemnar ett mjöl som liknar Amylum
Marantæ. Min antydan i pharmacopeen, torde såle-
des vara riktig.

N:r 2. G. N. och D. säga att Balsamodendron
Opobalsamum K. blifwer wanligen ansedd som en varie-
tet af B. gileadense K.; men Kunth som bestämdt
dem, och är åberopad, har en annan mening.

N:r 3. Namnet Cortex Radicis Granatorum
brukas i pharmacien lika mycket som Cortex Radicis
Granati, och ordet Radix hindrar all förwerling med
Cortex Granatorum, som wanligen skrives Malico-
rium. Trädets ursprungliga hembygd, och hwarje des
särskilda wårtort, hörer till pharmacognosien, ej till
pharmacopeen. Trädet är inhemst såväl i mindre
Asien som i norra Afrika och södra Europa; men rot-
barfen hemtas för våra pharmaceutiska behof hufwud-
sakligast ifrån Spanien, och får icke tagas af de i med-
lersta Europa uti orangerier ymnigt förefommade
träden; men som sadt är, sådana underrättelser höra
till läroböckerna i pharmacognosien.

N:r 4. Krameria triandra växer i Brasilien och
Peru wid bergslutningarne omkring Huarscheri, Conto,
Xaura, Caratambo o. s. w. om detta kan behaga N.; men
Ratanha är ett i pharmacien allmänt antaget namn
i Hufelands hemland Preussen, och hwad anmärknin-
gen om bredningen af Extractum Ratanhæ beträffar,
så förräder den mycket stor obekantskap med pharma-
cien; ty det i Syd-america af färska roten tillredda
extractet håller kramersyra, hvilken icke finnes i så-
dant extract som göres af torr rot i officiner, och bör
derföre ej der beredas.

N:r 5. N. har förbisett att Sverige ligger i
Europa, och har gjort sig ett öfwerflödigt besvär att
underrätta derom att Papaver Rhoëas växer i min
ort, der jag i flera år insamlat blomman; men såväl
jag, som de öfrige apothekarne i Sverige, finna dock
mera fördel wid att odla den. Wahlensbergs Flora
Upsaliensis (enumerans plantas circa Upsaliam spon-
te crescentes) kan upplysa N. att det icke blott är i
"södra" Sverige som Papaver Rhoëas växer.

N:r 6. Perlmossa är i mitt tycke ett wackrare namn än Perltång, hwarföre jag användt det förra, och har desutom äfwen utfatt Carraghen. Tyllarne falla den Perlmoos och danstorne Carragheen-Mos. N. torde erinra sig att Cetraria Islandica bestämnes af allmänheten Islandsmössa, ej Islandslaf. Att Perlmossa wärer wid norsta och swenska kusten är allmänt känt; men apotheken få dock sina behof deraf ifrån England och Irland der den isynnerhet samlas. Den för N. obekanta botanikers namn, teknadt med *St.*, är *Stachause* hwilken *G. N.* och *D.* citera såsom auctor för släktet *Chondrus*.

N:r 7. Här ådagalägger *Rec.* återigen sin obefantskap med pharmacognosten. Med *Helminthochortos* menas i pharmacien icke *Helminthochortos officinalis Lk.*, utan en hoptrasling af en mängd alger, hwilka *W.* uppräknar till ej mindre än fyrtyofyra, och håller desutom zoophyter, blad o. d., och *G. N.* och *D.* anföra att den maskdrifwande egenskapen synes tillhöra alla dessa alger tillhoppa, utaf hwilka *Helminthochortos officinalis* blott utgör en del. En blandning har ej sällan en annan och bättre medifamentswerfan än hwarje ingrediens för sig.

N:r 8. *Chenopodium ambrosioides* odlas i Sverige och Tylland för apothekens behof. Enligt *G. N.* och *D.* wärer den wild i Mexico, och är förwildad funnen i södra Afrika, i Österrike och wid Nastadt; men sådane uppgifter höra ej till pharmacopeen.

N:r 9. Om det skulle finnas ännu flera wärter än *Pulsatilla vulgaris* Miller, som ha lifwande eller samma werfan som *Pulsatilla pratensis* Miller; så har det icke att skaffa med Hufelands läkemedel. Att man i *brist* på *P. pratensis*, samlat *P. vulgaris*, är mig icke obefant.

N:r 10. Uti hwilka alla ämnen Iod finnes, hörer till *Pharmacia chemica*, ej till *pharmacopeen*. Att Iod beredes i kemiska fabriker af *Fucus*-arter och isynnerhet af *F. saccharinus* L. uppgifwer *Pharmacopoea Borussica*. Uti *Fucus* L. finnes, på 100d. torr, af Iod: 0,001 hos *Fucus vesiculosus* L., 0,124 hos *Fucus serratus* L. och 0,135 hos *Laminaria digitata* Lam. (*Fucus* L.); men icke mindre än 0,230 hos *Fucus saccharinus* L. (*Laminaria saccharina* Lamour.). *Fucus buccinalis* L. anses wara rik på Iod, *Himantalia Carea* särdeles fattig derpå, och *Chorda Filum* håller på 100 delar torr, allenast 0,089 d. Iod. För att öka N:s register få wi anföra, att Iod fin-

nes hos ett insect *Julus foetidissimus*; i en mexicansk silfvermalm och i åtskilliga watten; men på de kemiska iodfabrikerna bryr man sig icke derom, emedan qwantiteten är för ringa.

N:r 11. N. får ursägta att oljoträdet wärer i södra Europa, och annat har jag icke påstått. Jag har för öfrigt yttrat att provencer-matolja pressas i Provence; men ingenstädes, såsom N. påstår, uppgifwit att *Olea europæa* fås ifrån Gallia narbonensis. Är den N. billig som pådiktat författaren uppgifter som han icke haft?

N:r 12. Wid *Bryonia* har jag icke uttryckt mig rätt tydligt, ty i stället för *Plantæ perennes Sueciæ* etc. borde det stå *Plantæ perennes, illa Sueciæ* etc. et hæc Germaniæ etc.

N:r 13. Här ådagalägger N. återigen sin obefantskap med pharmacien. *Radix Hermodactyli* och *Radix Colchici* äro två olika medicinal-droguer. Deras medicamentswerfan är betydligt olika, emedan den sednare håller *Veratrin*, som den föra icke innehåller.

N:r 14. De många frågetecknen äro emedan man ej säkert känner hwaraf droguen fås. Emedlertid förblandar N. återigen twenne stilda droguer. *G. N.* och *D.* anse *Radix Jalappæ* fås af *Ipomoea Schiedeana Zuccarini*, och *Radix Mechoacannæ* af *Ipomoea Jalapa Pursch*.

N:r 15. En *parenthes* är uteglömd omkring namnet *P. communis Bauh.*, och hade bordt omsluta det i likhet med hwad som är iakttaget wid öfriga synonymmer, och *corollina* skall wara *corollina*.

N:r 16. *G. N.* och *D.* samt *Winkel* äro af olika åsichter med N. om den wigtiga saken hwilken botanikers namn som skall tillsättas. De skrifa lika med mig *Callitris articulata Vent.* och olika med N. *Callitris quadrivalvis Rich.* Så när hade jag också nämnt *Thuja articulata Desf.*; men det är ju skrytsamt af alla andra än N. att nämna synonymmer?

N:r 17. Wederlagdt i erinran.

N:r 18. Dito dito.

N:r 19. Dito dito. Frågan rörer ju Hufelands läkemedel, de må wara många eller få.

Tredje Delen eller *Pharmacopoea Medici Practici* är nu föremål för N:s granskning och har förmoden anses för en pharmaceutisk förbättring af Hufelands formler. Just genom denna förbättring kan äfwen andra än läkare t. ex. prestes och ståndspersoner, efter anwising af Hufelands *Enchiridion*, med trygg-

het afstrifwa recepterna och blifwa till hjelp och lifa för lidande sjuka. Att denna tredje del war behöflig, kan man finna af R:s många mistag.

Tillräckligt har jag nu ådagalagt att den för mig ofände R., som tecknar sig —n., haltar icke allenast på Floras fält, utan äfwen på materia medicans, chemiens, pharmacologiens och pharmaciens områden, och torde jag således med all rätt kunna återfända till R. hans stränga slutord. Lund den 28 Mars 1843.

J. H. Forshæll.

Lund. Akademiska nyheter.

De akademiska högtidligheterna i anledning af S. R. Maj:ts 25-åriga regeringsjubileum försiggingo d. 11, 12 och 13 Maj. Efter ett af Akademiens Rector utfärdadt program tillkännagafs högtidens början tidigt på morgonen den 11 Maj genom Kunglig salut samt folksångens affjüngande från observatoriältanen under accompagnement af Södra Stånska Infanteriregementets musikkorps. Kl. 11 på f. m. samlades Akademiens lärare samt inbjudne hospites i Consistorii sessionsal och derifrån stredde tåget till stora Auditorium, der historiarum professorn Bring i ett tal på Latin framställde de hufvudsakligaste momenterna af Carl Johans historia. Efter talets slut utdelades Grefiska werser, författade af Or. L. professorn och Ordensledamoten Brunius. Om en högtidsmiddag hade Akademistaten, en del af stadens borgerskap och öfrige invånare samt till staden anlände resande förenat sig. På aftonen war promenad i paradislustan, der harmonimusk uppfördes.

Andra dagen, eller d. 12 Maj hölls tal på Swenska af professor Norbergianus Hagberg. Efter talets slut uppstämde Sångföreningen folksången och en af profsten A. Lindeblad författad sång utdelades. Om aftonen war bal å stads huset.

Den tredje dagen, eller d. 13 Maj, börjades liksom den första med styckeskott, sång och harmonimusk från observatoriältanen, föranskaltade af Akademiska föreningen. På f. m. hölls tal af Akademi-adjunkten Abr. Cronholm, som redowiste för den af Geijer yttrade satsen: att **Sweriges historia är deras konungars historia**. Efter talets slut utdelades Swenska werser, författade af studeranden af Smäländska nationen, Pontén. Till eftermiddagen woro samtliga medlemmar af Akademistaten, studerande ungdomen, stadens magistratspersoner och öfrige invånare samt hit anlände resande inbjudne till botaniska trädgården, der harmonimusk uppfördes och rafraichissementer serverades. Drangerisalen war af en del af stadens yngre damer smaffullt klädd.

Notiser:

Portugal. En i engelska tidsskriften Athenæum befinnlig strifwelse från Lisabon kallar Portugals nuwarande literatur

en söndergången lyra, som blott här och der gifwer från sig en klagande, melodisk ton. Utom feuilletons och romaner från Fransyskan och ett halft dusin Walter Scotts noveller, hwilka först nu genom öfversättningar smånigom blifwa allmänna bekanta, drager ingenting uppmärksamheten till sig. För poetiska produkter är det Portugisiska språket ett af de skönaste i Europa och bland Lusitanierna finnes mycken qvickhet och inbildningskraft, blott energi och slit felas, och om dessa blifwa wärdta i tillräckligt mått, så kan man icke twifla om literaturrens pånyttfödelse.

Jag har läst otryckta Sånger af ännu lefwande Portugiser i åtskilliga latinska wersmått och deras prosodiska noggrannhet, friheten från hwarje hårdhet och deras fylliga klang hafwa ofta satt mig i förwåning. Kärleksångerna af Gonzaga, fulla af frihet och elegans hafwa med rätta förwärsnat honom namn af den portugisiska Anakreon. J. A. de Mazedo wisade sig ännu år 1831 såsom en wäldigt bitande satyriker.

Den närwarande literaturen instränker sig till en tillfällig öfversättning af en engelsk eller fransysk roman eller bearbetandet af ett omycket fransyskt drama för skådeplatsen, och denna ringa påkostnad af intelligens prifas hwarje gång i de allmänna bladen omätligt, hwilket i ett land, der strifstjällare, äfwen af den medelmättigaste förtjenst, äro sällsyntare än swarta swanor, är mycket naturligt. Har någon också blott öfversatt på portugisiska en enatts farce, så komplimentera honom journalerna med tillkännagifwande, att hans stycke är strifwit i rent portugisiskt språk (em linguagem Portugueza corrente e casta).

Om teaterkritik är ingen fråga, undantagande kanske det betalta bifallsklappandet, denna dramernas och literaturens pest i alla länder. Suru det i Portugal står till med teatern, kan man sluta deraf, att teatern i Lisabon, som för någon tid sedan gjorde bankrott, derigenom åter bragtes på benen, att hundrade teaterwänner subskriberade hwarje omkring en louisdor, och att under fastan mysterierna, i hwilka medeltiden fann så mycket behag, uppföras. St. Catharina och St. Dominico äro ännu alltid äfklingsstyckena på hofteatern, och D Diabo (djefwulen) jemte en hel skara små englar spela ännu alltiemt de förnämsta rolerna.

Det portugisiska språket äger en stor elegans i uttrycket, i synnerhet uti diminutiverna, på hwilka det är öfwerrikt. Dock måste man tillika tilläta, att den westra halföns språk har hela den råhet och brist på delikates, som så ofta utmärker södern. Så kallar t. ex. Portugisarn "waden" wansigen benets buk (a barriga da perra). Portugisernas wårdslöshet wisar sig rätt tydligt uti det eländiga tillstånd, hwari de lemna sitt sköna språk. Uttalet öfwerkastas med gutturalstjud, så att man tror sig höra det råaste tungomål i werlden, och ortografien är, till och med ännu i 19:de århundradet, så litet fastställt, att bref, till och med af de bäst uppförade Portugiser, äro verkliga ortografiska kuriositeter.

N:o 21 af denna Tidning utgiswes Lördagen d. 27 Maj,

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1843.

